

Prof. dr hab. Bogdan Burdziej

Toruń, 29 lutego 2024 r.

Dziedzina: Nauki humanistyczne

Dyscyplina: Literaturoznawstwo

Wydział Humanistyczny

Uniwersytetu Mikołaja Kopernika

w Toruniu

**Recenzja osiągnięć Doktora Marcina Bajki ubiegającego się o nadanie
stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych
w dyscyplinie literaturoznawstwo**

wykonana na zlecenie Dziekana Wydziału Filologicznego Uniwersytetu w Białymstoku
z dnia 30.11.2023 r.

1. Najważniejsze fakty z życiorysu zawodowego dra Marcina Bajki

Marcin Bajko (ur. 15.09.1979) w **2005 roku** na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Białymstoku uzyskał **magisterium filologii polskiej** w zakresie wiedzy o kulturze. Przedmiotem jego pracy dyplomowej była twórczość Tadeusza Micińskiego. Osiem lat później temu samemu pisarzowi poświęcił rozprawę, napisaną pod kierunkiem prof. Jarosława Ławskiego, na podstawie której **doktoryzował się (data nadania stopnia przez Wydział Filologiczny UwB: 26.09.2013)** na macierzystym Uniwersytecie (Kopia dyplomu doktorskiego znajduje się w dokumentacji wniosku). Zainteresowanie Micińskim okazało się trwałe, wypełniło dwie dekady życia i aktywności badawczej Habilitanta, który teraz oto przedkłada do oceny swój dorobek, bogaty i tematycznie różnorodny, lecz w przeważającej części i w dokonaniu głównym skupiony na spuściznie piśmienniczej autora *Xiędza Fausta*. Na podkreślenie zasługuje fakt, że już pierwsza publikacja książkowa Autora (*Heroiczna Apokalipsa. W kręgu idei i wyobraźni Tadeusza Micińskiego*, Białystok 2012) została wyróżniona w 2013 roku w Konkursie im. Marty i Konrada Górskich organizowanym przez Towarzystwo Naukowe w Toruniu. Zwieńczeniem wczesnego etapu pracy badawczej stała się książka podoktorska: *„Sny niezwykle o Polsce i o Europie”*. *Diagnoza kultury w pismach Tadeusza Micińskiego u progu pierwszej wojny światowej* (Kraków 2015). W ten sposób, dwiema książkami i serią towarzyszących im artykułów, dr Marcin Bajko wyraziście zaznaczył swą obecność w społeczności historyków literatury polskiej. W rozwoju naukowym Habilitanta ważną rolę odegrała jego aktywna przy-

należność do środowiska polonistycznego Uniwersytetu w Białymstoku, które cieszy się w Polsce opinią jednego z najbardziej znaczących ośrodków badawczych w dyscyplinie literaturoznawstwa. Przynależność ta ma także wymiar instytucjonalny, gdyż Marcin Bajko od roku 2007 do dziś jest pracownikiem naukowym polonistyki białostockiej, najpierw asystentem, a od roku 2015 adiunktem.

Wniosek dra Marcina Bajki z dnia 13 września 2023 roku o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie literaturoznawstwo jest wnioskiem pierwszym. Nigdy wcześniej dr Bajko nie składał wniosku w tej samej sprawie.

Przedmiotem oceny w niniejszej recenzji jest, zgodnie z wymaganiami Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Art. 219; Dz. U. 2023, poz. 742), dorobek podoktorski Habilitanta. Jednakże rzut oka na jego osiągnięcia wcześniejsze, od magisterium do doktoratu włącznie, pozwala dokładniej uchwycić i opisać drogę rozwoju naukowego, krystalizację zainteresowań, wprowadzanie nowych problemów, poszerzanie perspektyw, ale także kontynuację tematów i zagadnień podejmowanych wcześniej. W obu fazach rozwoju, oglądanych w perspektywie porównawczej (jakościowej, tj. tematyczno-problemowej i metodologicznej, oraz ilościowej, statystycznej) można dostrzec zarówno cechy wspólne, jak i odrębne, charakterystyczne dla danej fazy. Jedne i drugie składają się na obraz sylwetki Habilitanta jako badacza, jako historyka literatury o szerokich zainteresowaniach, obejmujących piśmiennictwo polskie od romantyzmu do przedwiośnia II Niepodległości. Marcin Bajko opiera swe badania na źródłach, z dużą skutecznością poszukuje tekstów prymarnych: rękopisów dzieł badanych autorów, dokumentów biograficznych, nieznanymi pierwodruków prasowych, form „życia” dzieł literackich. Jako analityk i interpretator rozpoznaje, najczęściej trafnie, osadzenie tych dzieł w ich *Sitz im Leben*, w rozlicznych realiach czasu współwyznaczających genezę, znaczenie i funkcjonowanie konkretnych utworów. Już w pierwszej fazie Marcin Bajko osiąga wysoką sprawność w posługiwaniu się narzędziami badawczymi i tworzy własny, rozpoznawalny, sprawny warsztat. Istotną częścią tego warsztatu są jego doświadczenia i dokonania jako edytora dzieł. Tu wskażmy punkt początkowy tych dokonań: poprzedzoną stustronicowym wstępem edycję dzieła Tadeusza Micińskiego *Walka o Chrystusa* (Białystok 2011; stron 427).

W okresie **przed doktoratem** Habilitant opublikował **jedną obszerną książkę** (stron: 384). Natomiast książka podoktorska, będąca zmienioną wersją rozprawy (stron 338), zamyka fazę pierwszą biografii naukowej Marcina Bajki. Ponadto w fazie tej Autor ogłasza drukiem **18 artykułów (rozdziałów w monografiach naukowych)** o objętości (wg mojego obrachunku)

około 250 stron. Obok Tadeusza Micińskiego (11 artykułów) przedmiotem tych prac są (badani aspektowo): Seweryn Goszczyński (demonizm i nihilizm), Teodor Tomasz Jeż (obraz Greka w powieściach „bałkańskich”), Antoni Malczewski (ukraińskie wierzenia ludowe), Juliuszłowacki (symbolika ognia; wątki grecko-bizantyńskie; motyw starości), Jerzy Żułowski (Faust modernistyczny). Widać wyraźnie, że koncentracja na głównym „obowiązku”, jakim było przygotowanie rozprawy doktorskiej, nie stanowiła przeszkody dla podejmowania innych, „przygodnych”, przeważnie konferencyjnych, lecz naukowo ważkich tematów. W obrazie tej fazy trzeba jeszcze odnotować **2 artykuły w czasopismach naukowych („Pamiętnik Literacki”, „Wiek XIX”), współredakcję 2 książek zbiorowych (monografii, 2011, 2012), udział z referatem w 10 konferencjach naukowych (w tym 1 międzynarodowej) oraz współorganizację 3 międzynarodowych.**

2. Ocena [2 A] osiągnięcia naukowego (na podstawie Art. 219; Dz. U. 2023, poz. 742) oraz [2 B] pozostałego opublikowanego dorobku naukowego (na podstawie Art. 219; Dz. U. 2023, poz. 742, a także na podstawie Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego Dz. U. nr 196, poz. 1165).

2A. Ocena osiągnięcia naukowego

Osiągnięciem naukowym Habilitanta jest monografia *Wojna, rewolucja, przewrót. Twórczość Tadeusza Micińskiego w latach 1914-1918* (Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2023, stron 454; Wydawnictwo znajduje się w ministerialnym „Wykazie wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe” z liczbą punktów 80). Stanowi ona kontynuację badań nad późną twórczością pisarza zrealizowanych w rozprawie doktorskiej w odniesieniu do lat 1910-1914 (do momentu wybuchu wojny światowej), w zawężeniu do „tekstów z pogranicza literatury i publicystyki” (M. Bajko, „*Sny niezwykle o Polsce i o Europie*” ..., s. 14) i z tylko pomocniczym wykorzystaniem dzieł ściśle literackich. Natomiast podstawą materiałową monografii są wszystkie teksty Micińskiego napisane po 1 sierpnia (ściślej: od września) 1914 roku, a przed śmiercią pisarza w marcu 1918 roku, zarówno teksty znane wcześniej i teksty nowo odnalezione przez Habilitanta i innych badaczy. Stosunkowo niewielki wycinek życia i aktywności twórczej (obejmujący trzy i pół roku) Marcin Bajko uczynił przedmiotem całościowego, wnikliwego i szczegółowego, nierzadko jednak także zbyt drobiazgowego studium. Trzy pojęcia tytułowe jako dominanty tematyczne i problemowe wyznaczają

kierunek poszukiwań Autora, uzasadniają dobór narzędzi badawczych, tok i kompozycję wywodu oraz układ materii w książce. We „Wprowadzeniu” Marcin Bajko pisze: „Książka ta nie powstałaby, gdyby nie pojawiły się nowe źródła [...]: kilkanaście, nieraz obszernych artykułów publicystycznych, tyleż wierszy i poematów, wreszcie jedna nowela i jeden fragment dramatyczny”. Ponadto Autor zdołał „ustalić kilka nowych faktów biograficznych, odkryć lub potwierdzić [...] jego [Micińskiego] znajomości zawarte i rozwijające się w Rosji” (s. 9). W tej części książki Autor informuje też o granicy badawczym, którego był kierownikiem i którego wykonanie zaowocowało czterotomową edycją *Pism rozproszonych* (2017-2020) z Jego udziałem, największym – w tomie III. W ocenie osiągnięcia fakt ten powinien być uwzględniony, także z deklaracją Habilitanta, że „żaden fragment niniejszej [recenzowanej tu – B. B.] książki nie był wcześniej nigdzie opublikowany” (s. 411). Deklaracja ta jest zgodna z rzeczywistością.

Podstawą materiałową książki jest stosunkowo nieobszerny zestaw dzieł Micińskiego napisanych w ciągu niespełna czterech lat, a więc we względnie krótkim wycinku biografii pisarza. Są to utwory literackie i teksty publicystyczne (i inne) – niepierwszorzędnej wagi w całym dorobku autora *Xiędza Fausta*. Budziły one i budzą nadal wątpliwości badaczy co do ich wartości ideowej i artystycznej (Wojciech Gutowski, Anna Wydrycka, Konrad Niciński). Wątpliwościom tego typu daje wyraz także sam Habilitant, gdy w „Zakończeniu” pisze (jakby z perspektywy wirtualnego czytelnika): „Powiedzmy wyraźnie: [...] autor *W mroku gwiazd* napisał w czasie wojny – jeśli chodzi o jego poezję – wiele utworów niezbyt udanych artystycznie, czasem rozwlekłych, niekiedy zbyt przegadanych lub manierycznych” (s. 404). Nota bene: podobnie pisał w książce podoktorskiej *Sny niezwykle o Polsce i o Europie* (por. tenże, *Wojna, rewolucja, przewrót*, s. 17, przypis 20).

Powyzsze „okoliczności” postawiły monografistę przed problemem sformułowania głównych kwestii badawczych oraz doboru właściwych metod ich eksplikacji. Habilitant w swej metodologii widzi „połączenie dyskursu historycznoliterackiego i hermeneutyki literackiej” (s. 17). Wymienia nazwiska badaczy, których prace Go inspirowały, ale zdaje się przedstawiać na „potocznym” (tzn. ugruntowanym w polskich badaniach literaturoznawczych) rozumieniu tych metod, gdyż nie wskazuje żadnych prac teoretycznych i nie wyprowadza z dzieł swych mistrzów żadnego zestawu wskazówek praktycznych. Narzędziem pomocniczym w rozprawie czyni także wyjaśnianie historyczne realiów – faktów, postaci, zdarzeń – poprzez odwołania do źródeł i opracowań historyków. To trzeci, niestematyzowany przez Autora, składnik metody.

Pewna doza metodologicznej nieklarowności daje o sobie znać w licznych partiach książki, szczególnie w objaśnianiu realiów czasu i dociekaniu znaczeń tekstów o charakterze publicystycznym lub wręcz propagandowym, pisanych na użytek chwili bieżącej i kierowanych do konkretnego adresata (lub ich grupy, jak np. żołnierze polskich formacji w Rosji). Autor sięga „aż” po hermeneutykę jakby z interpretacyjnym naddatkiem niekoniecznym w stosunku do tekstów „zwykłych”, o słabszej literackości, do których wystarczyłyby standardowe procedury historycznoliterackie.

Pewien niedosyt refleksji metodologicznej odczuł *post factum* chyba także sam Habilitant, skoro w „Autoreferacie” umieścił następujący fragment: „Hermeneutykę rozumiem jako dążenie do wielopoziomowego wyjaśnienia znaczeń tekstu: jego symboliki, odniesień historycznych i literackich i [...] ‘oświeclania’ jednych utworów pisarza innymi jego dziełami (proza badana w kontekście liryki i dramatu *et vice versa*)”.

We „Wprowadzeniu” omawianej książki Habilitant „podstawowy cel” swej rozprawy i jej „główną tezę” zawiera w stwierdzeniu, że „[...] ostatecznie Miciński „porzucił wiele lat przez siebie udoskonalany lucyferyzm chrystusowy na rzecz [...] chrystocentryzmu absolutnego” (s. 21). W wariantowym sformułowaniu myśl ta zostaje powtórzona też w „Zakończeniu” (s. 403-404). Jest to właściwie jedyny ogólniejszy wniosek rozprawy; owszem, bogato uargumentowany i przekonująco uzasadniony. Tymczasem w całym wywodzie znaleźć można bardzo dużo sądów, rozpoznań, odczytań, propozycji interpretacyjnych – szczegółowych. Trudno zrozumieć, dlaczego Autor nie docenił ich wartości i nie wprowadził do „Zakończenia” – jakże skądinąd powściągliwego w rozprawie (z całym aparatem naukowym) liczącej stron 454, a tylko na 7 stronach (mieszczących w sobie także obszerny cytat źródłowy, s. 406-408) rekapitulującej jej plon poznawczy.

Rozprawa ma złożoną strukturę kompozycyjną: dzieli się na cztery rozdziały, poprzedzone „Wprowadzeniem” i zamknięte wspomnianym „Zakończeniem”. Z wyjątkiem pierwszego pozostałe rozdziały dzielą się na „podrozdziały” (moja nomenklatura – B. B.), te zaś na części niższego rzędu. Ich numeracja dobrze oddaje tę strukturę. Jednakże w rozdziale I subrozdziały: 2.1. / 2.1.1 oraz 2.2. / 2.2.1 nie są uzasadnione (gdyż nie następują po nich inne równorzędne całości; jakkolwiek podział wymaga przynajmniej 2 części niższego rzędu).

Rozdział I omawia wydarzenia roku 1914 jako ważną cezurę w życiu i działalności pisarza. Wobec szczupłości faktografii poświadczonej źródłowo przez biografów Habilitant dość często prowadzi swój wywód w trybie hipotetycznym i – najczęściej – w dialogu bądź polemicznym sporze z badaczami podejmującymi analogiczne kwestie na przestrzeni ostatnich

dwóch, trzech dziesięcioleci – od momentu, gdy ustały polityczne ograniczenia w eksploracji tematu „Miciński i Rosja”. Już tu chciałbym podkreślić, że zaletą (ale i pewnym obciążeniem „lekturowym”) książki są wielokrotne odesłania do literatury przedmiotu. Nie ma w rozprawie bodaj takiego sądu własnego, którego Autor nie konfrontowałby z ustaleniami poprzedników. To niewątpliwie znak naukowej rzetelności, skutkujący jednak przerostem poświadczeń w przypisach.

W rozdziale tym są miejsca rozbudowane ponad potrzebę, jak na przykład marginesowe (i przeniesione do przypisu nr 10, s. 29) rozważania o kanonie literackim czy obszerna dygresja o popularności Napoleona w literaturze (s. 33-34, przypis 21); przedwcześnie, gdyż Autor poświęci tej postaci osobny fragment (tam uzasadniony) w rozdziale II, w omówieniu tekstu Micińskiego o nim (s. 159-160). Z kolei drobną wzmiankę w artykule Micińskiego *Kuźnica narodowa* o „tytanizmie” Michała Anioła Habilitant opatruje nazbyt obszernym komentarzem omawiającym obecność włoskiego mistrza w piśmiennictwie okresu Młodej Polski (s. 35-36, przypis 24). Jest w tym rozdziale także sytuacja odwrotna: sprowadzenia do przypisu kwestii ważkiej, wymagającej przedstawienia w wywodzie głównym. Mam na myśli interesujące ustalenia na temat relacji w początkach wojny między Micińskim a Karolem Szymanowskim (zob. s. 36-37, przypis 26).

Kolejne trzy rozdziały przedstawiają pisarskie dokonania Micińskiego czasu wojny w podziale na gatunki piśmiennicze. To ważna i słuszna decyzja Badacza, umożliwiająca dostosowanie metod i procedur wyjaśniających do właściwości konkretnych tekstów. W przypadkach jakości genologicznych niejasnych, nieostrych lub mieszanych czytelnik książki otrzymuje kompetentne objaśnienia oraz uzasadnienie decyzji o zakwalifikowaniu ich do jednej z trzech grup albo o uwzględnieniu ich w analizach także innej grupy niż główna, macierzysta. Silny związek bodaj wszystkich tekstów pisarza z wydarzeniami bieżącymi lat wojny w czasie jego pobytu w Rosji usprawiedliwia częstą powtarzalność faktografii jako środka wspomagającego ich analizę.

Rozdział II (s. 57-218) omawia publicystykę Micińskiego. Autor wymienia i charakteryzuje teksty objęte badaniem, ale nie daje ich pełnego wykazu. Najpierw pisze o tekstach znanych (i badanych) przed opublikowaniem trzeciego tomu *Pism rozproszonych* (2019), a potem uzupełnia informację o teksty umieszczone w tejże edycji. Być może to wynik mojej nie dość uważnej lektury, ale nie znalazłem ani we „Wprowadzeniu”, ani w omawianym rozdziale, ani w Bibliografii (s. 411-412) wykazu wszystkich prac publicystycznych pisarza (w *Pismach roz-*

proszonych, t. III, jest ich 49 – wg mojego obrachunku). Uwaga ta dotyczy także utworów poetyckich oraz dramatycznych i prozatorskich. Skoro zasadą porządkującą kompozycję pracy jest podział gatunkowy, to rzeczą pożyteczną i wskazaną byłoby uwzględnienie tej zasady w Bibliografii.

Rozdział drugi zawiera szczegółową i drobiazgowo rekonstruowaną biografię „zewnątrzną” i „wewnętrzną” pisarza, jego itinerarium od opuszczenia Warszawy, obecność w Moskwie i kilku innych miastach, jego podróże, uczestnictwo w życiu intelektualnym – polskim i rosyjskim, przyjaźnie i znajomości z twórcami polskiej i rosyjskiej kultury, doraźne kontakty z działaczami politycznymi, a nawet funkcjonariuszami organów zmieniających się władz w jakże burzliwym okresie wojny, rewolucji lutowej, a potem przewrotu bolszewickiego. Cenne są wszystkie rozpoznania dotyczące związków pisarza z takimi pisarzami rosyjskimi jak Konstantin Balmont i Andriej Bieliy (Andrej Biely – w zapisie Autora).

Podział materii w rozdziale na trzy „etapy” działalności publicystycznej Micińskiego jest uzasadniony. Przemiany polityczne: rewolucja lutowa, a potem październikowy (listopadowy) przewrót bolszewicki w pełni wpłynęły na tematykę podejmowanych kwestii, modyfikowały stosunek pisarza do otaczającej go rzeczywistości oraz kształtowały jego światopogląd (także „wewnątrz literacki”), w którym słabł, aż wygasł, składnik lucyferyczny, wyparty przez czysty, oczyszczony z wcześniejszych domieszek, chrystocentryzm. Konstatacje poczynione w tym rozdziale Autor książki wykorzysta w dwóch następnych rozdziałach, gdzie stwierdzi współbieżność tego procesu także w poezji, w drobiazgach dramatycznych i w utworach prozatorskich.

Rozdział III – o „poezji wielkiej wojny” – jest najbardziej wartościowym naukowo składnikiem książki. Tworzą go dwie „części”, merytorycznie wyodrębnione zasadnie, lecz niespójne z innymi rozdziałami w określaniu (i numerowaniu) całości kompozycyjnych. Mianowicie: w rozdziale II występują całości podrzędne (o charakterze podrozdziałów) opatrzone tylko numeracją (2.1. i tak dalej), natomiast w rozdziale III po numeracji 3.1 pojawia się określenie „Część pierwsza”, a pod nią całości podrzędne z numeracją 3.1.1 itd. – analogiczną jak w rozdziale II). Wprowadził zatem Autor „nieregularny” sposób oznaczania składników kompozycyjnych. To w istocie – drobiazg. Po tym ekskursie powracam do recenzji właściwej.

Dość znaczny rozrzut tematyczny, problemowy i funkcjonalny poetyckiej produkcji czasu wojny, *nota bene*: nieobfitej, gdy ją mierzyć liczbą tekstów (20 wierszy w *Pismach rozproszonych*, t. III, 333-440; 5 poematów, tamże, s. 494-575), i z niewieloma wyjątkami odległej od szczytów osiągnięć artystycznych twórcy *W mroku gwiazd*, skłonił Habilitanta do szukania

formuły pozwalającej wiernie i sprawiedliwie oddać „treść” tej poezji. Formuła ta wyraża się w podziale wywodu na dwie (skomentowane wyżej „technicznie”) „części”. Pierwsza nosi tytuł „Wyobraźnia wojenna” i składa się z 10 „podrozdziałów” (jak je umownie nazywam; numeracja Autora: 3.1.1.-3.1.10.). Trzy pierwsze prezentują badane teksty, ich genezę, pierwodruki i „życie”, omawiają stan badań nad nimi. Autor gromadzi tu materiał historycznoliteracki, który dostarcza przesłanek do szczegółowych rozpoznań warstwy tematycznej, problemowej i ideowej tych utworów już w podrozdziale czwartym (3.1.4.; s. 236-275). Marcin Bajko czyta utwory wojenne Micińskiego zarówno w ich „autonomicznym” brzmieniu, jak i w kontekstach intertekstualnych – w relacjach z innymi utworami poety.

Część druga tego rozdziału jest próbą konfrontacji wierszy wojennych Micińskiego z twórczością poetycką czasu wojny Leopolda Staffa i Edwarda Słońskiego. Interesują Autora pokrewne tematy, zbieżne ujęcia i – wszystkie różnice, wynikające zarówno z odmiennych doświadczeń i postaw wobec kataklizmu wojny, a także z różnego rozumienia zadań pisarza wobec dziejowych wydarzeń. Habilitant na ogół trafnie dostrzega i objaśnia filiacje i rozdźwięki. Spory niedosyt odczuwam jednak z powodu świadomej decyzji piszącego o nieuwzględnieniu w tym mini-studium komparatystycznym wojennej twórczości Kazimierzy Iłakowiczówny (bynajmniej nie „egzaltowanej”, jak pisze Bajko, s. 258, przypis 99). Zostawiła ona bardzo osobiste, dramatyczne, poruszające głębią empatii dla ofiar wojny świadectwo przeżywania jej okrucieństw. Co więcej, forma artystyczna jej poezji, w szczególności z tomu *Trzy struny* (1917), stawia ją w gronie najciekawszych i najrzetelniejszych kronikarzy tragicznego czasu.

Rozdział IV poświęcony jest prozie i dramatowi. Ze względów niejako „obiektywnych”, wobec niewielkiej liczby tekstów reprezentujących ten typ piśmiennictwa, „przestrzeń” badawcza jest tu stosunkowo niewielka. Przedmiotem starannych analiz, konfrontowanych z wcześniejszymi ustaleniami innych badaczy, są dwie nowele (*Miłość Anahity*, *Król Duch*) oraz dwa utwory dramatyczne: jednoaktówka *Mściciel Wenety* i misterium-jasełka *Królewna Orlica*. Nowe światło interpretacyjne na wspomniane utwory rzuca Autor poprzez wskazywanie zbieżności tematów i motywiki z publicystyką i poezją czasu wojny.

„Zakończenie” książki – jak już powiedziałem wyżej – pozostawia niedosyt swoją skrótowością i ograniczeniem rekapitulacji wniosków do jednego, centralnego stwierdzenia rozprawy o lucyferyzmie przewyższonym przez chrystocentryzm.

Bibliografia w części podmiotowej zyskałaby swą instrumentalną użyteczność, gdyby Autor uwzględnił wszystkie omawiane teksty Micińskiego z lat 1914-1918. Część przedmiotowa jest niezwykle bogata i dowodzi bardzo dobrej znajomości stanu badań oraz potwierdza rzetelność dialogu Habilitanta ze społecznością badaczy.

Zauważmy, na koniec, że są w pracy drobne usterki językowe. Ich pełniejszy, korektowy, wykaz nie jest tu konieczny. Odnotujmy *exempli gratia* tylko kilka przykładów: „Rzeczypospolita” (s. 86, 261), „Ruskaja Buduchnoszt” (s. 101; błędna transliteracja obu wyrazów), „Hłakiewiczówna” (s. 258, przypis 99; s. 413 – dwukrotnie, Bibliografia); „cofnijmy się w przeszłość” (s. 305).

Ocena

Osiągnięcie naukowe, jakim jest omówiona książka, zasługuje na uznanie i pozytywną, wysoką ocenę. Porządkuje ona i wydatnie poszerza wiedzę o później twórczości Tadeusza Micińskiego, opartą na tekstach znanych wcześniej oraz nowoodkrytych, z dużym udziałem Habilitanta, wnosi istotne uzupełnienia i korekty do obrazu przemian światopoglądu pisarza, w szczególności porzucenia lucyferyzmu pod wpływem krytyki bolszewizmu jako *summum malum* i przejścia ku pełnemu chrystocentryzmowi. Stanowi też cenny wkład do dziejów Polski i kultury polskiej w okresie pierwszej wojny światowej.

2B Ocena pozostałego dorobku naukowego (oraz innych osiągnięć naukowo-badawczych, staży naukowych, pracy dydaktycznej, działalności organizacyjnej)

„Pozostały dorobek naukowy” Habilitanta – rozłączny względem omówionego wyżej osiągnięcia (głównego) – jest duży, ma znaczną wagę naukową i dowodzi Jego aktywności na wielu polach tematycznych i problemowych historii literatury i literaturoznawczego edytorstwa. Składają się na ten dorobek:

1. **Publikacje: 1 książka** autorska (*Słowacki i spadkobiercy. Studia i szkice*, Białystok 2017, stron 255), **15 artykułów** (rozdziałów w pracach zbiorowych), **8 artykułów i recenzji w czasopismach naukowych** (punktowanych; Bibliotekarz Podlaski, Fenni Tatarstan, Prace Literaturoznawcze, Slavia Orientalis), **2 wstępy** do edycji materiałów źródłowych i monografii, **2 wstępy** w edycji *Pism rozproszonych* T. Micińskiego (t. 1, 3). Przedmiotem zainteresowań

badawczych Habilitanta byli – oprócz Micińskiego – następujący pisarze (w porządku alfabetycznym): I. Dąbrowski, J. A. Herbaczewski, S. L. Liciński, W. Lutosławski, A. Mickiewicz, A. Niemojewski, Penczo Sławejkow (pisarz bułgarski), J. Słowacki, S. Żeromski.

2. Współredakcja naukowa (redakcja, wstępy, komentarze) **8 dzieł**, w tym monumentalna edycja Micińskiego (zob. wyżej). Ponadto: **współpraca redakcyjna 1 książki**.

3. Czynny udział w 16 konferencjach naukowych (w tym 3 zagranicznych: Litwa, Ukraina).

4. Współorganizacja 10 konferencji naukowych (w tym 1 zagranicznej, w Wiedniu).

5. Udział w pracy zespołu badawczego. Dr Marcin Bajko odegrał wiodącą rolę w powstaniu wieloautorskiej pracy zbiorowej. Mianowicie **był kierownikiem** (także: współredaktorem i wykonawcą) **projektu badawczego Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki** (moduł „Dziedzictwo narodowe”) pt. „Naukowa edycja krytyczna *Pism rozproszonych* Tadeusza Micińskiego w czterech tomach: eseje, liryka, publicystyka” (nr projektu 1aH 15 0322 83). Projekt został zrealizowany w latach 2015-2020. Jego efektem jest monumentalna edycja, wielokrotnie przeze mnie wymieniana jako **wybitne osiągnięcie badawcze i edytorskie**.

6. Dr Bajko pełnił funkcję promotora pomocniczego w 1 przewodzie doktorskim (mgr Danuty Niebrzydowskiej; promotor: prof. dr hab. Jarosław Ławski, 2021).

7. Dr Bajko zrecenzował artykuły naukowe na zlecenie redakcji następujących czasopism: – „The Polish Journal of the Arts and Culture” (Uniwersytet Jagielloński); „Prace Filologiczne. Literaturoznawstwo” (Uniwersytet Warszawski), „Zagadnienia Rodzajów Literackich” (Uniwersytet Łódzki).

8. Staż naukowy, kontakty zagraniczne i krajowe. Instytut Sławistyki Uniwersytetu Wiedeńskiego, 2.03.-12.06.2020; opiekunka stażu: Ass.-Prof. Mag. Dr Jolanta Doschek. W czasie stażu dr Bajko wygłosił 3 wykłady, odbywał zajęcia ze studentami, brał udział w posiedzeniach naukowych i zebraniach kadry naukowo-dydaktycznej. W dniu 29 kwietnia 2016 r. uczestniczył w specjalnym zebraniu Katedry Polonistyki Instytutu Filologii Narodowego Uniwersytetu im. Tarasa Szewczenki w Kijowie. W dniach 6–10 czerwca 2016 r. na Uniwersytecie w bułgarskim Wielkim Tyrnowie (Uniwersytet Wielkotyrnowski im. Świętych Cyryla i Metodego) miał wykłady o związkach Micińskiego z Bułgarią. W dniu 23 listopada 2020 r. był gościem „Maratonu Micińskiego”, otwartego zebrania Katedry Historii Literatury Pozytywizmu i Młodej Polski Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego (platforma MS Teams).

9. **Doświadczenia dydaktyczne.** Dr Marcin Bajko od momentu swego zatrudnienia na Uniwersytecie w Białymstoku prowadził zajęcia dydaktyczne z kilkunastu przedmiotów literaturoznawczych, kulturoznawczych i informatycznych (wykłady, konwersatoria, ćwiczenia, laboratoria) dla studentów filologii polskiej, kulturoznawstwa i pedagogiki. Na seminarium licencjackim wypromował 3 licencjatów. W latach 2014–2023 zrecenzował 10 prac magisterskich oraz 4 prace licencjackie.

10. **Popularyzacja.** Dnia 10 grudnia 2015 roku wziął udział w promocji własnej książki „*Sny niezwykle o Polsce i o Europie*”. *Diagnoza kultury w pismach Tadeusza Micińskiego u progu pierwszej wojny światowej* (w Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie). Brał udział w imprezach popularyzujących literaturę w szkołach swego regionu.

11. **Nagrody.** W 2013 roku otrzymał Nagrodę Rektora Uniwersytetu w Białymstoku za działalność naukową, a w 2016 r. indywidualną nagrodę II stopnia za pracę naukową.

12. **Szkolenia.** W 2022 roku w ramach podnoszenia kwalifikacji zawodowych dr Marcin Bajko wziął udział w projekcie szkoleniowym finansowanym przez NCBiR: „Zwiększenie kompetencji kadry dydaktycznej Uniwersytetu w Białymstoku z zakresu projektowania uniwersalnego” (POWR.03.04.00-00-KP15/21). W jej ramach odbył wizytę studyjną w Norwegii (Oslo, 05-10.09.2022) oraz Irlandii (Dublin, 22-25.11.2022).

13. Habilitant nie przedstawił we wniosku danych naukometrycznych.

Wniosek końcowy

Dorobek naukowy dra Marcina Bajki, osiągnięcie naukowe (główne) oraz inne składniki osiągnięć wymaganych ustawowo od osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora habilitowanego **ocenię jako znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej literaturoznawstwo**. Dr Bajko wykazał się istotną aktywnością naukową w kilku uczelniach krajowych i zagranicznych. Ma znaczne osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne i popularyzatorskie. Stanowią one wystarczającą podstawę do dopuszczenia doktora Marcina Bajki do dalszych etapów przewodu habilitacyjnego.

W załączeniu: Oświadczenie o możliwości wykonania przedmiotu umowy (przygotowania recenzji) i nieistnieniu okoliczności mogących podważyć bezstronność niżej podpisanego recenzenta.

Toruń, 29.02.2024 r.

prof. dr hab. Bogdan Burdziej